

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

513

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת חקת תשפ"א

המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות

על חובתנו בעת הזו עקב חילופי השלטון בארה"ק

בשכר התורה זוכים לאפשרויות לתורה

בכל יום אנו אומרים את המשנה והברייתא במסכת פאה, אלו דברים שאין להם שיעור ואלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, ותלמוד תורה כנגד כולם.

והנה הקרן בעולם הבא מובן, אבל צריך ביאור מה הן הפירות בעולם הזה, שהרי הקרן זה עולם הבא, והעולם הבא הוא תענוגים נפשיים, רוחניים, של הנשמה, שעליהם נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, שאין לנו מושג בהם, וגם הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא (ברכות לד, ב).

והרי הפירות הם מעין הקרן, כמו עץ המצמיח פירות, שהפירות הם ממין העץ, ואם כן כיצד שייך לאכול בעולם הזה פירות של הקרן, פירות של העולם הבא, הרי העולם הזה הוא גשמי והעולם הבא הוא רוחני, ומה הקשר של העולם הזה עם העולם הבא?

ונראה הפירוש בזה, שמן השמים נותנים לאדם עולם הזה המסייע ומביא לעולם הבא, שצריך לזה אמצעים, כי כדי לזכות לעולם הבא צריך תורה ומעשים טובים, תלמוד תורה כנגד כולם, ויש עוד מעשים טובים חוץ מתורה שהתורה מחייבת לעשותם, וצריכים כוח לעשות את כל המעשים הטובים, ולכך צריך עולם הזה עם הצרכים הגשמיים שיש בו, בשביל לזכות לעולם הבא.

וזהו הפירותיהן בעולם הזה' עבור תלמוד תורה, אם אדם עוסק בתורה כהלכות תלמוד תורה, עוסק בתורה כמו שצריך ויוצא ידי חובתו, כמובן כל אחד לפי כוחו, אם הוא מקיים את הדין של תלמוד תורה, אזי נותנים לו מן השמים גם צרכי העולם הזה בשביל שיוכל להמשיך הלאה לקיים תורה ומעשים טובים, וזהו הפירותיהן בעולם הזה, שבזכות התורה נותנים לו בעולם הזה את כל הדברים הנצרכים בשביל התורה והמעשים הטובים. כך מסתבר.

וזהו שאמרו (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותו, אם אדם בא ליטהר ורוצה לעשות מה שהוא חייב בטהרה, טהרת הלב, עם לב טהור, אזי מן השמים מסייעין אותו, ונותנים לו סיעתא דשמיא שיוכל לקיים ולהמשיך את המעשים הטובים כמו שצריך.

עול תורה במקום קשיים אחרים

וזה גם מה ששינוי באבות (ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו שבזכות קבלת עול תורה נפטרים מכל הקשיים האחרים, ואם אדם מקבל עליו עול תורה, שזה הקושי שלו וזו הפעילות שהוא עוסק בה, עם עול, היינו בכל הכוחות, כמה ששייך בכל כוחו, כמו 'עול' - שהוא משועבד לזה, ומוכרח ועושה את זה, אזי מן השמים מעבירים ממנו את כל הקשיים האחרים, עול מלכות ועול דרך ארץ, דרך ארץ היינו עול הפרנסה (עין רש"י ברכות לב), ומלכות זה מה שהמלכות דורשת מאנשי המדינה, והוא פטור, ומעבירין ממנו את זה, כי הוא עוסק ויש לו עול אחר, עול תורה!

ועול תורה הוא לכל אחד לפי כוחו, ואי אפשר לתת שיעור בזה כמה, כי יש מי שהוא חלש ואין לו כוח, או שעוסק גם בפרנסה מפני ההכרח, וכל אדם מה שבכוחו לעשות, כמה זמן, ומה ללמוד, יש מקרא, ומשנה, וגמרא, ולחדש חידושי תורה, ויש הרבה מדרגות בזה, כל אחד כמה שהוא יכול, עם העול תורה ששייך לו.

וכמדומני שבספר תורת הבית להחפץ חיים מבאר איך לעשות סדר יום כזה לנצל את כל היום באופן שלא יהיה ביטול תורה, לכל אחד לפי כוחו, ואזי בזכות זה אין קשיים אחרים, אם אדם מקבל עליו את הקושי הזה של עול התורה, מן השמים מעבירים ממנו את כל הקשיים האחרים, זו המציאות.

כשיש זכויות אין הפרעות!

והנה עכשיו ידוע המצב שיש ממשלה חדשה, שיש להם כוונה ואף אומרים בגלוי שהם רוצים לגזור גזירות להעביר על הדת, על דיני התורה, שיתנהגו לא לפי דיני התורה, זה התכנית שלהם. ואם כן מה עושים ומה העצה? - זה תלוי בזכויות! כי כשיש זכויות אין הפרעות, כשיש זכויות אזי י'הבא ליטהר מסייעין אותו' שלא יהיו הפרעות.

לכן זה תלוי עכשיו מה יהיו הזכויות שלנו, כמה שאנחנו נעשה את כל מה שאנחנו חייבים לעשות, תורה, ומעשים טובים, וכל התרי"ג מצוות, בין אדם לחברו ובין אדם למקום, שהכל יהיה בשלמות וללא נגיעות, שהיצר הרע לא ישחד, לעשות הכל בלי יצר הרע, ולהתגבר נגד היצר הרע, והזכויות האלו נותנים זכויות שאין קשיים ואין הפרעות ויש סיעתא דשמיא, וזה המציאות.

והזכויות הם כל המעשים הטובים שאנו חייבים גם אם לא היו הגזירות, שהרי אדם חייב לעשות כבוד שמים, כמו שאמרו בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, כל העולם נברא בשביל כבוד שמים, וזכות הקיום של העולם זהו כבוד שמים.

והעיקר זה תורה, כמו שאמרו (פסחים סח, ב) אלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, ופירש רש"י: אם לא בריתי - של יומם ולילה דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח), ע"כ. והאריך בזה הנפש החיים (ד, יא) שכל קיום העולם הוא בזכות מה שיש עסק התורה יומם ולילה בכלל ישראל.

קיום מצוה גם בשינה

ומהו העסק בלילה? אם אדם ישן כדי לעסוק בתורה, הוא גם כן עוסק במצוה, וכמו שמצינו (סוכה כה, א) בדין שלוחי מצוה שפטורים מן הסוכה, ופירש רש"י שלוחי מצוה - הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה וכו', פטורים מן הסוכה - ואפילו בשעת חנייתו, ע"כ, והיינו שגם בשעת השינה הם פטורים מן הסוכה, והטעם בזה פירש המרדכי שם (סימן תשי"מ) "משום דכשנחים וישנים בלילה להנאתן יכולים לעסוק למחר טפי והוי הכל בכלל עוסק מצוה", והיינו משום שעל ידי השינה חוץ

מעלת הצער על חסרון מצוה

ואמנם יכול להיות אדם שהוא אנוס, שאין לו אפשרות לעסוק בתורה, והנה מי שאין לו אפשרות רק מפני שאינו יודע והוא שוגג, הרי זה גם חטא, וגם חטא בשוגג צריך תשובה וכפרה, וכן בוודאי על חטא אנו מזכירים גם שוגג, כי גם שוגג הוא חטא, ורק מי שאין לו אפשרות מפני שהוא אנוס, אזי אונס רחמנא פטריה.

וייתרה מכך אמרו חז"ל (קידושין מ, א) על הפסוק ולחושבי שמו, שאפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, והיינו שמי שרוצה לעשות מצוה והוא אנוס ואינו יכול, הרי זה נחשב לו כאילו הוא קיים, וצריך ביאור שהרי סוף סוף הוא לא קיים, ומדוע זה נחשב כאילו קיים בפועל?

וביאר בספר העקידה (עיין בעקידה פרשת נצבים שער המאה) כי מאחר שהוא מצטער, שהוא רוצה ואינו יכול, ומצטער על זה, בזכות הצער נחשב כאילו עשה, כיון שאכפת לו והוא רוצה את המצוה, והצער גופא הוא גם כן מצוה גדולה, והוא מדרגה של אהבת המצוה, עבודה מאהבה, שהוא אוהב את המצוה, והמצוה חסרה לו, ובשכר הצער זה נקרא שהוא עושה משהו, כי זה אכפת לו וכואב לו, ומגיע לו שכר עבור זה, כאילו עשה!

נמצינו למדים, שמי שעושה כל מה שבכוחו, ואינו עושה יותר רק מפני שאינו יכול לעשות יותר, זה כאילו הוא עשה המון, וכל מה שיש לו רצון לעשות והוא אנוס ואינו יכול זה כאילו הוא עושה, וכגון אם רוצה לעסוק בתורה, ולתת צדקה, ותפילה בכונה יותר, ומפני שהוא אנוס הוא לא יכול, וזה אכפת לו וכואב לו ומצטער על זה, הרי זה נחשב כאילו עשה, ויש לו השכר של עסק התורה כאילו הוא עוסק בתורה, וכן שכר הצדקה והתפילה, על הכל יש לו שכר כאילו עשה.

והם דברים כאלה שיש אפשרויות לזכויות גדולות על ידי הלב, על ידי הרצון אפשר לזכות להרבה זכויות! יהי רצון שנוכח כולנו לקיים את כל מה שאנו חייבים בשלמות, ונוכח לכל מה שאנו צריכים.

לסוכה, שהיא יותר נוחה, יוכלו למחר לקיים את המצוה יותר בשלמות, לכן זה נקרא שעוסקים במצוה גם בשעת השינה, ופטורים אז מן הסוכה, גם כשישנים עוסקים במצוה!

וענין זה מפורש גם ברמב"ם שכתב (הלכות דעות ג, ג) כי אדם שישן לשם שמים, אם הוא עושה את החשבון מדוע הוא הולך לישון, מפני שצריך כוח למחר לקיים את כל תרי"ג מצוות, אזי הוא ישן בשביל קיום מה שהוא חייב לקיים, ואם זוהי כוונתו "נמצאת שינה שלו עבודה למקום" והוא עובד השם כשהוא ישן, ומקיים את העבודות כשהוא ישן! שייך דבר כזה, להיות עובד השם בשינה בשב ואל תעשה.

וכל שכן כשעושה מעשים, אכילה ושתייה וכל צרכי הגוף שהם צרכי המעשים הטובים, הרי זה עבודת השם וכבוד שמים, ונקרא בזה עבד, וזו עבודתו, עבודה למקום כמו שכתב הרמב"ם.

תשובה תפילה וצדקה מעבירין רוע הגזירה

ועל כל פנים גם אם לא היו גזירות, בין כך אנו חייבים לעסוק בתורה ובמעשים טובים, כל אחד לפי כוחו כל מה ששייך, אבל כשיש גזירה זה מעורר יותר! ומתעוררים יותר! בלי גזירות אפשר לשכוח, וכשיש גזירות זה מזכיר לנו לא לזלזל, ואם כן הגזירות הם לטובתנו כדי להתעורר ולהתחזק בכל מה שצריך חיזוק.

ובימים נוראים אנו אומרים "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה", היינו שכאשר יש גזירה, האיך מעבירין את הגזירה? עם תשובה! ותשובה זה כפי שדיברנו, תשובה על תורה, וכל מה שצריך, וגם תפילה, לבקש רחמי שמים, וצדקה זה עוד מעשים טובים, ובזכות הצדקה יש מידה כנגד מידה, כשאדם נותן צדקה הוא זוכה מידה כנגד מידה, והצדקה זה דבר עצום שאפשר לזכות בזכותו.

וכאמור גם בלי כל הגזירות, יש חיוב לעסוק בתורה, ואמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, עסק התורה זה חיוב גמור גם בלי גזירות, והגזירות רק מזכירים לנו את החיוב, לעסוק בתורה, שזה חיוב, ואחרת אם לא עוסקים בתורה זה נקרא "כי דבר השם בזה" (במדבר טו, לא), והמשך הפסוק שם הוא איום ונורא רחמנא ליצלן.

מדברי רבינו שליט"א השבוע בשמחה משפחתית במעונו

מה אשיב להשם כל תגמולוהי עלי, מה אשיב להשם, מה אני יכול לתת, הרי כל מה שיש לי זה גם ממנו, וכי אני אתן לו את מה ששייך לו? מה אשיב להשם? רק שבח והודאה, זה מה ששייך להשיב.

ואמנם גם הכוח של שבח והודאה, מהיכן יש לאדם את הכוח הזה, כוח הדיבור וכוח המחשבה, מהיכן זה בא, הרי הכל בידי שמים! ממילא לכן מה אשיב להשם, ולא שייך שאדם יצא ידי חובתו.

וכן יש לשון בחובות הלבבות (שער עבודת האלוקים פ"ה) שהשכל אומר לנפש, האם את יודעת שאת חבולה בטובות בוראך, כלומר שאת ממושכנת עבור הטובות שהנך מקבלת מהבורא, כי האדם מקבל טובות ואינו יכול להחזיר עבורם, והוא ממושכן, הנפש ממושכנת, כי אינו יוצא ידי חובתו לבורא.

אבל מה שאפשר ובידינו הוא, להאמין שהכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, הכל בידי שמים והכל תלוי בזכויות, ולפי הזכויות יש סייעתא דשמיא, ובלי זכויות אין כלום, ולרשעים נותנים עולם הזה במקום גן עדן, אבל צדיקים אין להם עולם הזה, כדי שיקבלו יותר עולם הבא, ואמנם יש גם 'אשריך בעולם הזה', אבל זהו ענין אחר, אשריך בעולם הזה של תורה, של רוחניות, ואין זה גשמיות אלא רוחניות.

וזהו הענין של מה אשיב להשם כל תגמולוהי עלי, ההכרה שהכל בידי שמים, ועל הכל יש חיוב להודות כמה שאפשר, וזה חובת האדם בעולמו, להרבות כבוד שמים, כמו שנאמר (ישעיה מג, ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, שכל הבריאה היא לכבוד שמים, לכבודי בראתיו.

והאדם לא יכול לומר שיש לו איזה זכויות שמגיע לו עבורם, כי הוא חייב, ואם לא יעשה את מה שהוא חייב אזי הוא פושע, וכי מה שאינו פושע זה זכויות? ואמנם סוף סוף יש יצר הרע וצריך כוח להתגבר נגד היצר הרע, אבל גם זה, מי נתן לו את הכוח נגד היצר הרע ומאיפה בא הכוח הזה? זה הכל בידי שמים, ונמצא שלא שייך שאדם יצא ידי חובתו, ותמיד הוא נשאר חייב להקב"ה, וכל מה שיש לו זה רק חסדי שמים!

לעילוי נשמת הרבנית

מרת **שולמית אדלשטיין** ע"ה
בת הרב הגאון **מרדכי שמואל קרול** זצ"ל
נלב"ע ט"ו תמוז - תנצב"ה

לעילוי נשמת האברך החשוב

שנפטר בקיצור ימים
הרב **משה** בן **מרים** זללה"ה
תנצב"ה

לעילוי נשמת

רבי **יצחק אייזיק צבי** בן רבי
יהודה אריה הכהן זצ"ל
נלב"ע י' תמוז תשע"ג - תנצב"ה

לע"נ ר' **דוד שמעון קוקבקה** ז"ל

ב"ר **מרדכי משה** ז"ל
נלב"ע ללא זש"ק ז' תמוז תשע"ט
ולע"נ הרב **יעקב בצלאל** ב"ר יהושע **הסה**
זצ"ל, נלב"ע ו' טבת תשפ"א